

Západ na prahu obratu?

Miloš Balabán

V jednom komentáři k událostem letošního roku se objevil závěr, že stačí tři volby k tomu, aby Západ v té podobě, jak ho dnes známe, skončil. Dvě takové volby se již udály: brexit a zvolení Donalda Trumpa americkým prezidentem.

Co může být třetí volbou? Snad francouzské prezidentské nebo německé parlamentní příští rok. Jejich výsledek se jistě úplně předvídat nedá, Západ nicméně přesto neskončí. Nepochybně se ovšem dá předpokládat další pokles jeho globálního vlivu.

Souvisí to s politikou Spojených států. Ty zůstávají stále jedinou supervelmocí, nicméně s Trumpem jsou na prahu obratu, který bude mít globální dopady. Svědčí o tom Trumpův odmítavý postoj k zónám svobodného obchodu v Pacifiku i v Atlantiku nebo k Pařížské dohodě o omezení emisí skleníkových plynů. Hlásáním linie „Amerika jako první“ vyvolává Trump nejistotu mezi všemi spojenci, včetně Severoatlantické aliance.

Otazník visí i nad platformou nejsilnějších západních zemí G7. Neoslabí Trump se svojí antipatií k mnohostranným fóřům její význam? G7 ale i tak není v dobré kondici. Stačí se podívat na jeho dnešní aktéry: francouzský prezident končí v květnu, britská premiérka má plnou hlavu brexitu, nový italský premiér disponuje jen přechodným mandátem do příštích voleb a nejsilnější evropská hráčka Angela Merkelová se musí koncentrovat na podzimní parlamentní volby, které mohou rozhodnout o jejím politickém osudu.

Naopak Číně se paradoxně i přes Trumpovu kritiku otevírá cesta, aby převzala kormidlo ekonomické globalizace, kterého se Amerika dobrovolně zříká. Politicky a ekonomicky oslabená Evropa na větší globální angažovanost nemá a nebude mít dost sil.

Do roku šedesátého výročí zahájení evropské integrace vstupuje Evropa plná obav. Stále se potýká s ekonomickými problémy, evropská politická mapa se po brexitu výrazně změnila. Tento proces může po volbách ve Francii, v Německu, v Nizozemí a možná i v Itálii pokračovat.

Teroristické útoky vedené bojovníky nebo sympatizanty Islámského státu zasévají strach a nejistotu, která je vodou na mlýn krajně pravicovým a populistickým stranám odmítajícím evropskou integraci. Že k tomu přispěli svojí „uprchlickou“ politikou i někteří evropští politici, je smutným paradoxem.

Rok 2017 může být i přelomový ve vztahu k Rusku. Přední ruská politoložka Lilie Ševcovová, uznávaná v Evropě i v USA, ve středečních Financial Times dobře vystihla limity západní politiky vůči němu: „Zemi integrovanou do světového obchodního systému i systému bezpečnosti není možné úspěšně zadržovat. Izolovat jaderný stát – to je ještě riskantnější idea.“

Nebude Trump sdílet tento názor? Nominace Rexe Tillersona, majícího v Rusku rozsáhlé obchodní zájmy, na post ministra zahraničí leccos naznačuje. Nedá se tudíž vyloučit návrat reálpolitiky do americko-ruských vztahů. Třeba v Sýrii nebo v otázce sankcí. S nimi je spojena i otázka, co s Ukrajinou.

Na případné vycouvání Američanů z její bezvýhradné podpory se ale Evropa již připravila. Vždyť minulý summit EU schválil právně závazné prohlášení, že asociační dohoda EU s Ukrajinou nezakládá Kyjevu právo na vstup do EU, ani povinnost finanční či vojenské pomoci.

Není to také reálpolitika? Evropa možná prozřela a při vědomí neschopnosti a neochoty ukrajinských politických elit skutečně zemi reformovat se raději postupně zbavuje břemene, které si na sebe bez strategické rozvahy vzala.

Síly a prostředky, které by šly do „ukrajinské černé díry“, může potřebovat jinde. Třeba při ochraně jižní hranice EU a pro masivní finanční pomoc státům Blízkého východu a Afriky.

Další mohutná a nezvládnutá migrační vlna do Evropy by ji totiž mohla dále rozklížit.
(Autor je bezpečnostní analytik)